

GEOGRAFAI – LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETO AUKLĖTINIAI

Algirdas Stanaitis, Olga Titova, Lietuvos edukologijos universitetas

SANTRAUKA

Lietuvos edukologijos universitete (anksčiau vadintas Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas ir Vilniaus pedagoginis universitetas) geografijos mokytojai rengiami daugiau kaip 70 metų. Per tuos metus universitetą baigė per 4000 absolventų, turinčių aukštąjį geografinį išsilavinimą. Geografai buvo rengiami pagal nuolatinųjų (stacionarių) ir iššestinių (neakivaizdinių) studijų programas. Be to, pagal nuolatinųjų studijų formą buvo rengiami ne vien geografijos, bet ir plataus profilio, t. y. dviejų dalykų, mokytojai.

Straipsnyje pateikiama ilgalaikė geografijos mokytojų rengimo Lietuvos edukologijos universitete analizė. Atskleista parengtų geografijos absolventų skaičiaus dinamika laiko požiūriu – atskirais penkmečiais, nurodyti skirtingų specialybių rengimo etapai bei parengtų absolventų skaičius. Be to, bandoma įvertinti atskirų nuolatinųjų ir iššestinių studijų metu parengtų absolventų kokybės klausimus bei jų perspektyvą dabartiniu laikotarpiu.

Reikšminiai žodžiai: geografijos absolventas, nuolatinės ir iššestinės studijos, studijų programa.

ĮVADAS

Geografija priklauso tiems mokslams, kurie atsirado antikos laikais. Tuomet ji praktiškai apėmė visus mokslus apie Žemę ir tampriai siejosi su filosofija, istorija, astronomija ir kitais. Taigi geografija yra vienas iš pačių seniausių žemiškosios tikrovės pažinimo dalykų. Tuomet ji apėmė visas žinias apie Žemės paviršių, gyvenančius žmones, jų buitį, užsiėmimus, esančias tautas.

Tokį geografijos turinį patvirtina antikos mokslininkų Herodoto, Sokrato, Aristotelio, Strabono ir kitų parengti kompleksiniai darbai. Juk Strabono parašytą „Geografiją“ sudaro 17 knygų (Maksakovskij, 1998). Visi žymiausi antikos laikų mokslininkai buvo enciklopedistai, t. y. praktiškai geografai.

Nors geografija kaip mokslas turi galias, turtingas tradicijas, tačiau jos specialistų rengimas prasidėjo žymiai vėliau. Pirma universitetinė geografijos katedra įkurta XIX a. pradžioje – 1820 m. Berlyno universitete. Ją įkūrė žinomas to

meto geografas Karlas Riteris (Malicki, 1969). Įkūrus katedrą geografija oficialiai buvo pripažinta savarankiška universitetine disciplina (mokslu), lygiaverte kitiems mokslams, kurie turėjo jau ilgą tradiciją aukštosiose mokyklose.

Lietuvoje geografija kaip disciplina buvo dėstoma senajame Vilniaus universitete. Karolis Virvičius 1773 m. išleido pirmąjį „Bendrosios geografijos“ vadovėlį ir pradėjo sistemingai dėstyti geografiją. Architektas Laurynas Stuoka-Gucevičius nuo 1791 m. geografiją dėstė Lietuvos artilerijos karininkų mokykloje. Čia buvo stebimas klimatas, sudaromi žemėlapiai (<http://www.lgd.lt/history>).

Lietuvoje geografijos katedros įkurtos po Pirmojo pasaulinio karo: Vilniuje – 1926 m., Kaune – 1927 m. Tačiau geografijos specialistų šios universitetinės katedros nerengė. Jų darbuotojai skaitė geografinio pobūdžio disciplinas kitų specialybių studentams. Geografijos specialistų tiek Kaune, tiek Vilniuje buvo parengta tiek, kiek reikėjo pačių universitetų poreikiams.

1939 m. atgavus Vilnių ir į jį perkėlus dalį Kauno universiteto fakultetų, buvo reorganizuotas biologijos skyrius. Atsirado trys nauji padaliniai: biologijos, geologijos ir geografijos. Prasidėjo geografijos specialistų rengimas. Tačiau prasidėjęs karas šių veiklų nutraukė. Ji buvo atnaujinta 1944 m. (Stanaitis ir kt., 2012).

1944 m. buvo pertvarkytas į Vilnių dar 1939 m. rudenį atkeltas dvimetis Klaipėdos pedagoginis institutas. Jis tapo keturmečiu Vilniaus valstybiniu pedagoginiu institutu. Jame pradėta rengti geografijos mokytojus vidurinėms mokykloms.

1946–1956 m. Klaipėdoje ir Šiauliuose veikė dvimečiai Mokytojų institutai, kurie rengė mokytojus tuometėms septynmetėms ir aštuonmetėms mokykloms. Naujojoje Vilniuje kurį laiką veikė analogiškas institutas, rengęs mokytojus lenkų kalba.

Tačiau pokario metais geografus su aukštuoju išsimokslinimu rengė ir tebe rengia tik Vilniaus universitetas ir Lietuvos edukologijos universitetas.

DARBO TIKSLAS, UŽDAVINIAI, METODAS

Straipsnio „Geografai – Lietuvos edukologijos universiteto auklėtiniai“ **tikslas** – išanalizuoti ilgametę geografijos mokytojų rengimo patirtį ir universiteto indėlį į geografijos specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, rengimą Lietuvoje. Siekiant užsibrėžto tikslo, teko išnagrinėti geografijos mokytojų rengimą per 70 metų.

Lietuvos edukologijos universiteto pagrindinis tikslas buvo ir tebėra – aukštos kvalifikacijos geografijos mokytojų rengimas Lietuvos vidurinėms mokykloms. Atskirais laikotarpiais geografijos mokytojų poreikis buvo skirtingas. Jis priklausė nuo vidurinio mokymo plėtros, nuo mokyklų skaičiaus ir jų dydžio. Dėl to ypač sovietiniais metais mokytojų rengimas buvo planuojamas, rengiami siauros ir plačios specialybės mokytojai.

Per ilgą laikotarpį pagal nuolatinių studijų programas buvo rengiami plataus profilio – dvigubos specialybės – mokytojai. Jie buvo skirti darbui nedidelėse ar nepilnose vidurinėse mokyklose. Geografijos mokytojai buvo rengiami kartu su biologijos, istorijos ir kūno kultūros specialybių mokytojais. Be to, keletą metų geografijos mokytojai buvo rengiami ir kaip antros specialybės atstovai.

Per visą laikotarpį universitete buvo ir yra rengiami geografijos mokytojai pagal iššestinių (neakivaizdinių) studijų programas. Šią mokymo formą baigę studentai įgyja tik geografijos mokytojo kvalifikaciją. Mokytojų institutus ar kitas specialybes įgiję mokytojai papildomų studijų metu įgydavo geografo mokytojo kvalifikaciją. Tokių geografijos absolventų buvo per 100.

Straipsnyje teko išnagrinėti gana sudėtingą (ypač nuolatinių studijų programos) geografijos mokytojų rengimo sistemą ir dažnus jos pokyčius. Teko statistinius duomenis rinkti universiteto archyve, pasinaudoti A. Stanaičio (1986), E. Stančūnienės (1990, 2006), S. Stašaičio (1995), K. Švedo (2005) ir kitų autorių darbais.

Darbe susistemintas skirtingų rengimo būdų geografijos mokytojų skaičius atskirais laikotarpiais (penkmečiais), išskirtos įgytos specialybės, nustatytas jų skaičius baigusiu nuolatinės ir iššestines studijas. Apibendrinti parengtų absolventų duomenys pateikti lentelėse ir kartoschemose.

Be to, straipsnyje bandyta įvertinti atskirų laikotarpių ir specialybių parengtų absolventų kvalifikaciją, aptarti dabartinę geografijos mokytojų rengimo padėtį. Kalbama apie geografijos mokytojų rengimo Lietuvos edukologijos universitete perspektyvą, galimus jų rengimo pokyčius, apie kitus aktualius specialistų rengimo klausimus.

TRUMPA GEOGRAFŲ RENGIMO ISTORIJA

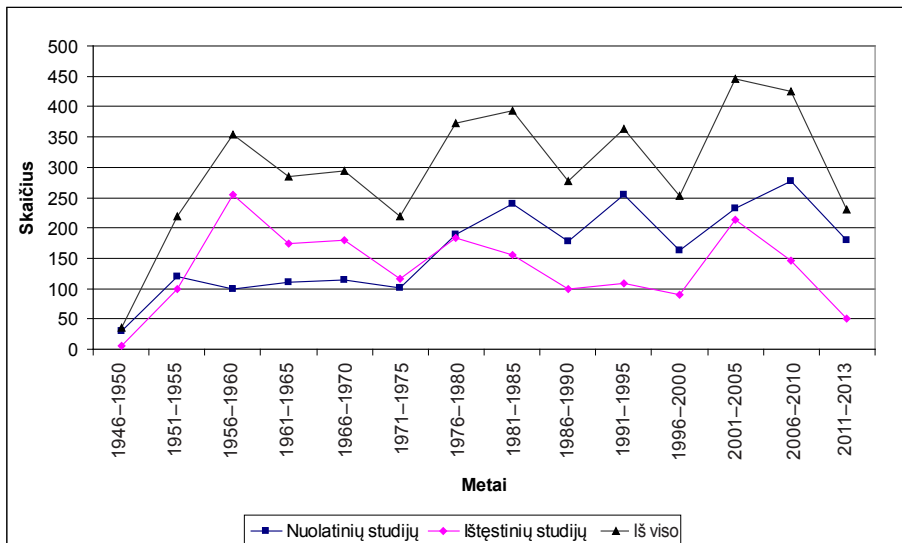
Per beveik 70 metų Lietuvos edukologijos universitete pagal įvairias studijų formas parengti 4164 geografijos absolventai. Nuolatinių studijų laidos praktiškai kiekvienais metais buvo išleidžiamos nuo 1946 m., o iššestinių – nuo 1950 m. Atskirų metų laidų dydis buvo skirtingas. Iš pradžių jos buvo mažos – vos po

kelis absolventus, o vėliau ir gana staigiai didėjo, nors skirtingai per nuolatinės ir iššestines studijas.

Dėl riboto studentų priėmimo į nuolatinės studijas (viena akademinė grupė – 25 studentai) iki 1977 m. absolventų laidos buvo nedidelės, vidutiniškai siekė 20–24 studentus. Vėliau pradėjus rengti geografijos-kūno kultūros absolventus, studentų priėmimas išaugo kelis kartus. Žymiai padidėjo ir absolventų laidos. Jos daugelį metų viršijo 40, o kai kuriais metais priartėdavo prie 60. Pastutinė geografijos-kūno kultūros absolventų laida buvo išleista 1996 m.

Vėlesniais metais priėmimas į nuolatinės studijas ir absolventų laidos keitėsi. Absolventų skaičius nuo 27 asmenų 1997 m. išaugo iki 70 asmenų 2013 m. Pastaroji pati didžiausia laida ne tik pastaraisiais metais, bet ir per visą nuolatinų studijų egzistavimo laikotarpį. Ateityje nuolatinų studijų absolventų laidos ženkliai sumažės, nes priėmimas pastaraisiais metais sumažėjo iki 20 studentų.

Iššestinių studijų absolventų laidos buvo labai skirtingo dydžio. Jos svyravo nuo kelių iki 85 absolventų 1969 m. Tokį skirtumą lėmė nevienoda atskirų studentų mokymosi trukmė, kuri neretai trukdavo ne penkerius, bet daugiau metų. Tačiau jau pirmaisiais iššestinių studijų veiklos metais absolventų skaičius išaugo. 1955 m. iššestines studijas baigė 45, 1957 – 60 absolventų. Kiek daugiau iššestinių studijų absolventų skaičius sumažėjo 1986–2000 m.: tuomet kasmet baigdavo bemaž po 20. Žymiai jų sumažėjo ir pastaraisiais metais. Pvz., 2013 m. tebuvo 7 iššestinių studijų absolventai.

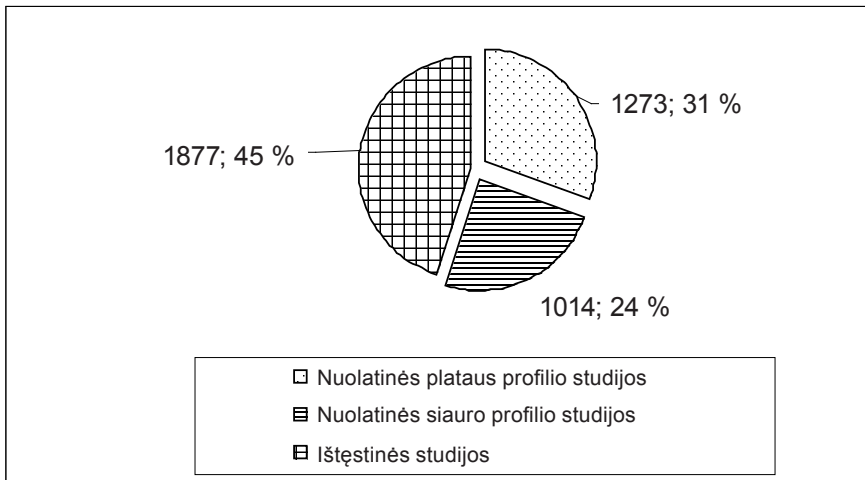

1 pav. Absolventų skaičius penkmečiais

Per visą laikotarpį kaip per nuolatinės, taip ir per ištemptines studijas Lietuvos edukologijos universitete geografijos specialistai buvo rengiami gana intensyviai. Dėl to skirtumas tarp skirtingų rengimo būdų nėra didelis. Nuolatinės studijas baigė 2287 absolventai (54,9 proc.), o ištemptines – 1877 (45,1 proc.). Atskirais laikotarpiais – penkmečiais esamas skirtumas gana ženklus (1 pav.).

Pirmaisiais dešimtmečiais beveik iki 1980 m. ištemptinių studijų absolventų skaičius buvo didesnis. Tokią padėtį lėmė neribojamas ištemptinių studijų limitas ir nedidelis priėmimas į nuolatinės studijas. Be to, pirmaisiais dešimtmečiais buvo sparčiai plečiamas įvairaus lygio mokyklų tinklas, buvo nemaža pedagogų be aukštojo išsilavinimo. Tokia padėtimi sėkmingai naudojosi mokytojai, siekdami įgyti aukštąjį išsilavinimą.

Vėlesniais metais pasikeitus situacijai, nustojus didėti mokyklų skaičiui, padėtis keitėsi. Sumažėjo studijuojančiųjų pagal ištemptinių studijų formą, o padidėjo beisirenkančiųjų nuolatinės studijas. Sumažėjo ir ištemptinių studijų absolventų skaičius, nors atskirais metais jis pasiekdavo 40 ir daugiau asmenų. Taigi esama skirtumą tarp nuolatinės ir ištemptinių studijų absolventų lėmė pastarųjų dešimtmečių studijos.

2 pav. Parengta absolventų (skaičius, proc.)

Intensyvus geografijos mokytojų rengimas Lietuvos edukologijos universitete pagal nuolatinės ir ištemptinių studijų formas lėmė tai, kad universitetas tapo didžiausia geografijos absolventų su aukštuoju išsilavinimu rengimo institucija.

Apytiksliais duomenimis, Lietuvos edukologijos universitete parengtų geografijos absolventų skaičius beveik du kartus viršija Vilniaus universitete parengtų geografijos specialistų skaičių.

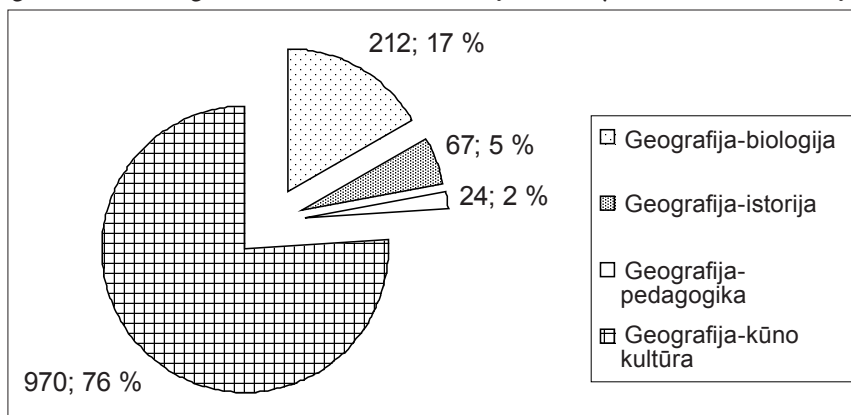
Lietuvos edukologijos universitete parengti geografijos absolventai sudaro pagrindinę Lietuvos geografijos mokytojų dalį. Nemažai jų, ypač baigusiu dvigubą specialybę, sėkmingai dirba įvairiose šalies ūkio ir kultūros srityse.

NUOLATINĖS STUDIJOS

Ne kartą buvo keičiamos tiek nuolatinių studijų, trukusių 70 metų, programos, tiek ir specializacija. Tai buvo daroma ieškant palankesnių sąlygų absolventams įsidarbinti, t. y. turėti mokytojiui pakankamą pamokų krūvį. Be to, buvo svarbu, su koku kitu mokamuoju dalyku geriausia geografijai „draugauti“. Bemaž visą laiką buvo diskutuojama, ar geriau rengti siauro, t. y. tik vienos geografijos, ar dvigubo, t. y. kartu su kita mokykline disciplina, geografijos dalyko mokytojus. Vien geografijos mokytojus rengti riboja mažas pamokų skaičius nepilnose ir mažose vidurinėse mokyklose ir galima jų produkcija, ypač padidinus stojančiųjų skaičių.

Per nuolatinės studijas buvo rengiami šių specialybių geografijos absolventai: geografijos, geografijos-biologijos, geografijos-istorijos, geografijos pedagogikos ir geografijos-kūno kultūros.

Vien geografijos absolventai buvo rengiami dviem laikotarpiais. Pirmasis truko 1944–1957 m., antrasis, prasidėjęs 1993 m., tebesitęsia. Pirmuoju laikotarpiu baigė 201 geografijos absolventas. Jų laidos nuo kelių asmenų atskirais metais išaugo iki 30 ir daugiau. Vidutinės absolventų laidos dydis siekė 18 asmenų.

3 pav. Plataus profilio absolventai pagal specialybes (skaičius, proc.)

Antrasis laikotarpis, prasidėjęs 1993 m., tęsiasi iki šiol. Jo metu absolventų laidos, padidėjus priimamų asmenų skaičiui, nuosekliai augo. Jeigu pirmosios studentų laidos 1997–1998 m. nesiekė 30, tai 2013 m. absolventų laidą sudarė 70 asmenų. Šiuo laikotarpiu buvo parengti 813 geografijos absolventų. Vidutinis laidos dydis siekė 48 asmenis.

Per abu laikotarpius tik geografijos specialybės absolventų parengta 1014. Tai pati didžiausia nuolatinųjų studijų absolventų grupė. Ateityje mažėjant stojančiųjų jų rengimo skaičius žymiai sumažės.

Geografijos-biologijos mokytojai taip pat buvo rengiami per du laikotarpius. Jų absolventų laidos buvo parengtos 1959–1963 m. ir 1993–1996 m. Pirmuoju laikotarpiu baigė 110, antruoju – 102 geografijos-biologijos specialybės absolventai. Jų laidos nedidelės – vidutiniškai siekė po 25 asmenis.

Iš viso geografijos-biologijos specialybės absolventų parengta 212. Studijos rengiant dviejų specialybių absolventus trukdavo 5 metus.

Geografijos-istorijos mokytojų absolventų laidos buvo 3. Jie studijas baigė 1964–1966 m. Iš viso buvo parengti 67 geografijos-istorijos mokytojai. Vidutinis laidos dydis siekė 22 asmenis.

Geografijos-pedagogikos specialybės tebuvo viena absolventų laida. Ją 1977 m. baigė 24 asmenys.

Geografijos-kūno kultūros specialybės absolventų laidos buvo rengiamos 1966–1996 m., t. y. tęsėsi 31-ius metus. Per šiuos metus buvo parengta 970 geografijos-kūno kultūros mokytojų. Tai didžiausia dvigubos specialybės absolventų grupė per visą dvigubų specialybių rengimo laikotarpį.

Laikotarpio pradžioje 1966–1976 m., kada buvo studijoms priimama viena akademinė grupė, absolventų laidos buvo nedidelės, vidutiniškai siekė 20 asmenų. Išplėtus priėmimą, absolventų grupės išaugo dvigubai, o atskirais metais siekė iki 50 ir daugiau asmenų.

Per visą rengimo laikotarpį vidutinis geografijos-kūno kultūros absolventų grupės dydis buvo 31 asmuo.

IŠTĘSTINĖS STUDIJOS

Ištęstinės studijų geografijos specialybės absolventų laidos prasidėjo 1950 m. Pirmąją laidą sudarė 5 absolventai. Vėliau jų laidos sparčiai didėjo. Jau 1955 m. siekė 45 asmenis. Tolesniais metais absolventų skaičius svyravo plačiame intervale: nuo kelių iki 65 ir daugiau. Pavyzdžiui, 1965 m. baigė 67, o 1969 m. – 85 absolven-

tai. Tačiau kai kuriais metais jų baigė vos po keletą. Iki 1980 m. išstėtines studijas baigusiu absolventų skaičius buvo didesnis negu baigusiujų nuolatines studijas.

1950–1980 m. išstėtines studijas baigė 1014 absolventų. Vidutiniškai kasmet baigdavo beveik po 33 asmenis.

Vėlesniais metais baigusiujų išstėtines studijas absolventų skaičius sumažėjo. Tą lėmė mokyklų skaičiaus mažėjimas, ypač pastaraisiais metais, pakankamas parengtų geografijos mokytojų skaičius, kai kurios kitos priežastys. 1981–2013 m. išstėtines studijas baigė 863 geografijos absolventai. Vidutinis šio laikotarpio metinis absolventų dydis buvo 26 asmenys.

Ištęstinių studijų absolventų kaita penkmečiais atskleista 1 lentelėje. Mato ma absolventų laidų dydžio penkmečiais nuo 1981–1985 m. su nedidele 2001–2005 m. išimtimi mažėjimo tendencija.

1 lentelė. Ištęstinių studijų absolventų skaičius penkmečiais

Metai	Skaičius	Proc.	Metai	Skaičius	Proc.
1946–1950	5	0,3	1986–1990	99	5,3
1951–1955	100	5,3	1991–1995	109	5,8
1956–1960	254	13,5	1996–2000	89	4,7
1961–1965	175	9,3	2001–2005	214	11,4
1966–1970	180	9,6	2006–2010	147	7,8
1971–1975	117	6,2	2011–2013	50	2,7
1976–1980	183	9,8	1946–2013	1877	100,0
1981–1985	155	8,3			

GEOGRAFIJA KAIP ANTRA DISCIPLINA

Ilgalaikėje geografijos absolventų rengimo istorijoje buvo keletas metų, kada geografai buvo rengiami kaip antros disciplinos absolventai. Tuo buvo siekiama kai kuriose mokyklose sustiprinti užsienio kalbų mokymą. Dėl to buvo norima kai kuriuos dalykus (geografiją, istoriją) mokyti užsienio kalba. Tuo tikslu buvo parengti 6 anglų kalbos-geografijos ir 9 – vokiečių kalbos-geografijos absolventai. Jie studijas baigė 1968 m. ir galėjo mokyklose, kuriose buvo sustiprintas užsienio kalbos mokymas, dėstyti atitinkama užsienio (anglų arba vokiečių) kalba.

Lietuvoje per visus pokario metus buvo vidurinių mokyklų, kuriose mokymas vyko lenkų kalba. Siekiant užtikrinti mokytojams reikiamą darbo krūvį šioms mokykloms buvo rengiami plataus profilio, t. y. dvigubų specialybių, mokytojai. Šioje veikloje dalyvavo ir geografa.

Keletą metų buvo rengiami lenkų kalbos ir literatūros-geografijos mokytojai. 1968–1981 m. šią dvigubą specialybę baigė 117 absolventų. Jų laidos buvo 7 metus. Vidutinis laidos dydis – 17 asmenų, o atskirais metais svyravo tarp 10–19 absolventų.

Iš viso 1968–1981 m. geografiją kaip antrą specialybę įgijo 132 absolventai.

APIBENDRINIMAS

Ilgalaikė geografijos mokytojų rengimo nuolatinių ir iššestinių studijų procese patirtis leidžia daryti kai kuriuos apibendrinimus, kritiškiau pažiūrėti į praeitį ir galvoti apie ateitį. Ypač reikšminga patirtis buvo rengiant plataus profilio, t. y. dviejų specialybių, mokytojus. Paaiškėjo, su kuriais dalykais geriausia geografams jungtis dalykiniu ir įsidarbinimo požiūriu.

Kaip geografijos specialistai daugiausia teorinių ir praktinių žinių gauna nuolatinių studijų metu studijuojantieji vien geografiją. Jiems skiriamas didžiausias akademinis teorinių ir praktinių valandų skaičius. Taigi jie geriausiai parengti. Šios siauros geografijos specialybės trūkumas – sunku įsidarbinti mokyklose. Neretai nedidelėse mokyklose išskyla tinkamo darbo krūvio sudarymo problema.

Panaši padėtis yra ir su iššestinėmis geografijos studijomis. Gerai, jeigu studijuojantysis dirba mokykloje ir turi geografijos pamokų. Tačiau tokių, studijuojančiųjų pagal iššestinių studijų formą, pastaraisiais metais pasitaiko vis mažiau. Nedirbantiems mokykloje ir neturintiems geografijos pamokų įgyti aukštąjį išsilavinimą yra sudėtinga.

Tik geografijos specialybės absolventų iš viso yra parengta 2891. Tai sudaro 69,4 proc. bendro absolventų skaičiaus, kuriems geografija yra pagrindinė specialybė. Teoriškai tai geriausiai parengti geografijos absolventai, ypač baigusieji nuolatinės studijas. O tokių yra 1014, t. y. 24,4 proc. bendro geografijos absolventų skaičiaus.

Vertinant plataus profilio, t. y. dvigubas, specialybes pirmą vietą tenka skirti geografijos-istorijos mokytojams. Jų studijų programose nemaža artimų abiem specialybėms temų.

Gana populiarūs buvo ir geografijos-biologijos specialybės. Ypač artima ji gamtinei geografijai. Tačiau nemažas biologijos laboratoriniams darbams ir lauko praktikoms skirtas valandų skaičius sudarydavo sunkumų, ypač atliekant mokamąsias ir gamybines lauko praktikas.

Mažiausias dalykinis ryšys siejo geografijos-kūno kultūros specialybę. Šis plataus profilio junginys ilgai egzistavo dėl specifinių to meto sąlygų. Buvo pa-

naikinta vien kūno kultūros specialybė, o jai kompensuoti teko įsteigti plataus profilio geografijos, istorijos, biologijos ir kūno kultūros specialybes. Didelį priėmimą lėmė sporto populiarumas tarp universiteto vadovų.

Geografams ši specialybė buvo naudinga tuo, kad nors ją baigdavo gausus absolventų skaičius, tačiau geografijos mokytojais dirbo nedidelė jų dalis. Dėl to negrėsė geografijos mokytojų perprodukcija, Geografijos katedroje buvo užtikrintos ir išplėstos darbo vietos.

Tenka pasakyti, kad kiekvieną plataus profilio specialybę baigė nemaža garsių pedagogų, mokslininkų, administracijos darbuotojų. Ir tarp geografijos-kūno kultūros absolventų yra puikių geografijos mokytojų, pasiekusių aukščiausių įvertinimų – tapusių mokytojais ekspertais, aktyviai rengiančių įvairaus pobūdžio mokymo priemones, dalyvaujančių Geografijos mokytojų asociacijos veikloje.

Nuo 1996 m. geografijos absolventai yra tik siauros specialybės t. y. vien geografijos. Jie rengiami ne tik iššestinių, bet ir nuolatinių studijų metu. Tokių absolventų vien per nuolatinės studijas yra parengta 813. Tai nėra geriausias variantas, prisimenant, kad mažėjant mokyklų skaičiui geografijos mokytojų yra mažiau nei 1,5 tūkst. Tokiems absolventams nelengva surasti darbą mokykloje visu darbo krūviu. Dėl to svarbu pradėti rengti dvigubų specialybių mokytojus, grįžti prie buvusios tradicijos.

Teigiamai tenka vertinti nors ir pavėluotai parengtą geografijos-istorijos mokytojų rengimo programą. Apie jų absolventų geresnes įsidarbinimo galimybes netenka daug kalbėti. Be to, geografijos dalyko derinys tinka ir su kitais dalykais, pvz., ekonomika. Nėra abejonės, kad žinant mūsų mokyklų tinko, ypač kaime, specifiką ateitis priklauso plataus profilio absolventams.

Lietuvos edukologijos universitete rengiant geografijos absolventus sėkmingai galima bendrauti ir su nemokykliniais dalykais. Tą rado ir nuolatinių geografijos studijų derinimas su turizmu. Pasinaudojus geografijos ir turizmo bendrais ar artimais dalykais universitete jau antras dešimtmetis sėkmingai rengiami turizmo specialistai. Pagal integruotą geografų rengimo studijų programą bakalauro studijų trečiame ir ketvirtame kurse išklausomi teoriniai ir praktiniai turizmo vadybos dalykai, atliekama praktika turizmo įmonėse. Per dvejus metus studentai įgyja turizmo vadybininko kvalifikaciją, gauna kelionių vadovo bei informacinių ir rezervavimo sistemų „Amadeus“ pažymėjimus. Kai kurie įgijo netgi antros kategorijos gido licenciją. Turizmo vadybininko kvalifikaciją jau įgijo 262 absolventai, iš jų 32 antros kategorijos gido licenciją.

Tenka priminti, kad turizmo specialistais gali tapti tik pažangiausi studentai, kurie pasiryžta nelengvoms dvejus metus trunkančioms turizmo studijoms. Be to, turizmo studijos yra mokamos ir galimybę įgyti turizmo kvalifikaciją riboja materialinės galimybės.

Perspektyvą turi ir nuotolinės geografijos studijos. Pasiklydusiems po pasaulį lietuviams atsirastų galimybė įgyti aukštąjį išsilavinimą lietuvių kalba gyvenant įvairiose šalyse. Parengta geografijos nuotolinių studijų programa artimiausiais metais turėtų pateisinti lūkesčius.

IŠVADOS

1. Geografų rengimas Lietuvos edukologijos universitete buvo ilgas ir sudėtingas. Tačiau visą laiką buvo rūpestis, kad dėl nedidelio geografijos pamokų skaičiaus vidurinėse mokyklose geografijos absolventas turėtų reikiamą darbo krūvį.

2. Prisitaikant prie atskirų laikotarpių gyvenimo keliamų reikalavimų, nuolatinių studijų metu ilgą laiką buvo rengiami plataus profilio geografijos mokytojai su skirtingomis antrinėmis specialybėmis.

3. Daugiausia plataus profilio geografijos mokytojų (970) parengta kartu sujungus kūno kultūros specialybę, 212 – biologijos, 67 – istorijos, 24 – pedagogikos. Turizmo vadybos specialybę papildomai įgijo 262 geografijos absolventai.

4. 1946–2013 m. tarp bendrai parengtų 4146 geografijos kaip pirmos specialybės absolventų nuolatines studijas baigė 54,9 proc., o iššestines – 45,1 proc. Žinant, kad nemaža dalis plataus profilio absolventų dirba pagal antrąją specialybę, ilgą laiką svarbiausia geografų rengimo vieta buvo iššestinės studijos.

5. Nuo 1997 m. baigiantys nuolatines studijas geografijos absolventai įgyja tik geografijos kvalifikaciją. Išdarbinimo požiūriu ypač nedidelėse mokyklose tai nėra perspektyvi specialybė.

6. Dėl to reikia bent nuolatinių studijų metu rengti plataus profilio geografijos specialistus. Perspektyvą turi ir nuotolinis mokymas, sudarantis galimybę studijuoti po pasaulį paplitusiems Lietuvos gyventojams.

LITERATŪRA

1. Červinskas E., Dvareckas V. 1984. Studentų geografų pedagoginis ruošimas Vilniaus universitete 1945–1980 m. *Geografija*, t. XX, p. 118–126.
2. <http://www.lgd.lt/history>.

3. Lietuvos edukologijos universiteto išžestinių studijų programos 1946–1993 m. *Absolventų laidos*. Universiteto archyvas.
4. Lietuvos edukologijos universiteto nuolatinių studijų programos 1946–1993 m. *Absolventų laidos*. Universiteto archyvas.
5. Malicki A. 1969. *Wstęp do geografii*. Warszawa.
6. Stanaitis A. 1986. VVPI Geografijos katedrai – 40 metų. *Geografija*, t. XXII, p. 141–144.
7. Stanaitis A., Stankūnienė E. 1990. Kas moko geografijos bendrojo lavinimo mokyklose? *Geografija*, t. XXVI, p. 110–123.
8. Stanaitis S., Stanaitis A. 2012. Lietuvos istorinė geografija. 1900–1990 m. Vilnius: Edukologija, p. 64–65.
9. Stankūnienė E. 2006. *Mano gyvenimas*. Vilnius.
10. Stašaitis S. 1995. Vilniaus pedagoginis universitetas 1935–1995 m. Vilnius: VPU leidykla, p. 124–125.
11. Švedas K. 2005. Geografijos studijoms Vilniaus pedagoginiame universitete 60 metų. *Mokslas ir gyvenimas*, Nr. 4 (568), p. 12–15.
12. Максаковский В. П. 1998. *Географическая культура*. Москва, 14 с.

GEOGRAPHY TEACHERS-GRADUTES OF LITHUANIAN UNIVERSITY OF EDUCATIONAL SCIENCES

Algirdas Stanaitis, Olga Titova

Summary

Geography teachers have been taught at Lithuanian University of Educational Sciences (former Vilnius Pedagogical Institute and Vilnius Pedagogical University) for more than 70 years. During the following time, 4164 graduates were prepared to work as geography teachers as their first and 132 ones as their second background. Permanent (stationary) and extended (extramural) study programmes were practised to train the geographers. The number of graduates trained at Lithuanian University of Educational Sciences exceeds twice the number of graduates of Vilnius University.

The programmes of permanent studies accomplished 2287 graduates. Among them 1014 ones obtained a bare qualification of geografpy and 1273 – geography combined with another subject: geography with physical education – 970, goeography with biology – 212, geography with history – 67 and geography with pedagogics – 24 graduates. The programmes of extended studies accomplished 1877 graduates.

The structure of contemporary Lithuanian schools and the number of goeography lessons indicate, that the training of wide range profile geographers is promising, i.e. geography combining with another subject.

Keywokds: geography graduates, permanent (stationary) and extended (extramural) study programmes.